

Του ΚΩΣΤΑ ΖΗΜΙΤΗ

Κοινωνικός διάλογος ή

Η κυβερνητική πολιτική των τελευταίων μηνών έφερε στο προσκήνιο το ερώτημα γιατί στον τόπο μας δεν υπάρχουν συναινετικές διαδικασίες, που να δίνουν λύση στις κοινωνικές ανταρξαρές και να αποτρέπουν χαλαρές καταστάσεις. Ο Κ. Τσουκαλάς σε συνέντευξή του στην «Ελευθεροτυπία» (14.9.92) διατύπωνε ότι «έχουμε φτάσει στη δημοψηφισματική δημοκρατία». «Το μόνο αντίδοτο είναι η πολιτική εξουσία να παραχωρήσει ένα μέρος των προνοιών της σε θεσμικές διαλόγους». Ο Γ. Βότσης στο ίδιο φύλλο τόνιζε ότι κυβέρνηση και αντιπολιτευση προσπαθούν να επιβάλλουν τις απόψεις τους «χωρίς συναινετικές διαδικασίες, χωρίς διαπραγμάτευση, χωρίς διάλογο... Με τον τσαμπουκά κοινολογία».

Ο κοινωνικός διάλογος εμφανίζεται σ' ένα νέο κεντρικό σημείο και αφιερώνεται από αμετασχημάτιστες ως συνάδη συζητήσεις. Μπορεί να είναι; Μπορεί να υπάρξει σε μια εποχή οικονομικής κρίσης, όπου το ζητούμενο είναι η κατανομή των βαρών και όχι η κατανομή των κερδών; Ποια είναι η ασία που δεν υπήρξε μέχρι σήμερα; Και προπαντός πώς μπορεί να υπάρξει ασία;

Η απάντηση μπορεί να συνοψιστεί σε τρεις λέξεις: Με ισχυρή κοινωνία. Η έντονη κοινωνική αντιπαλότητα, το «γενικό ξεχαρβάλωμα των θεσμών» και «η παραγματική απουσία» οφείλονται στο ότι σχεδόν το σύνολο των προβλημάτων του τόπου λύνονται μέσα από διαδικασίες, όπου η κεντρική πολιτική εξουσία - κυβέρνηση και συνδεδεμένα με αυτή οικονομικά και κοινωνικά συμφέροντα - έχουν τον αποφασιστικό λόγο. Το αντίδοτο: Να ανατρέψουμε το σύστημα από που συνεπάγεται τον απαγορευτικό μονόλογο. Να ισχυροποιήσουμε τις αντεξουσιαστικές, την κοινωνία.

Θα προσπαθήσω να τεκμηριώσω τη θέση αυτή.

Παράδοση αυταρχικού καπιταλιστικού κρατισμού

Η ελληνική κοινωνία χαρακτηρίζεται από την υπερωροφία της πολιτικής εξουσίας, η οποία εκδηλώνεται με υπερωροφία του κράτους. Το κράτος έχει επεκτείνει την παρέμβασή του σε όλους τους οικονομικούς και κοινωνικούς χώρους και ρυθμίζει σχέσεις μονολογικά και αυταρχικά, σχέσεις που σε άλλες χώρες διαμορφώνονται από την αγορά και τους μηχανισμούς της ή από την κοινωνία των πολιτών και το διάλογο.

Τόσο η οικονομία όσο και η κοινωνία περιφέρονται ως δορυφόροι γύρω από το κράτος. Οι επιχειρήσεις και οι επιχειρηματίες αναπαύθηκαν σε μια συμβιωτική σχέση εξάρτησης από το κράτος και την πολιτική εξουσία, καθώς από τις αποφάσεις τους εξαρτώνταν σε μεγάλο βαθμό η οικονομική επιτυχία. Από την άδεια ίδρυσης επιχειρήσεων, την επιδότηση της επένδυσης, τον αποκλεισμό ή την περιορισμό του ανταγωνισμού, την ανάθεση παραγγελιών, την πολιτική τιμών, τη δημοσιολογική επιβάρυνση των εισαγωγών, την παρέμβαση σε εργασιακές διαφορές μέχρι την εξαγορά της μη κερδοφόρας επιχείρησης, το κράτος αποτελούσε και αποτελεί τον κυρίαρχο πόλο αναφοράς της επιχειρηματικής δράσης. Οι επιχειρηματίες στρατηγικές αποδεικνύονται επιτυχείς ή ανεπιτυχείς στο βαθμό που κατορθώνουν να προσεταιριστούν την κρατική πολιτική. Η λογική της οικονομικής αποτελεσματικότητας στις αγορές δεν ήταν η κυρίαρχη κατεύθυνση της επιχειρηματικής πράξης και παραμένει σε ορισμένους τομείς πάντα δευτεροβάθια.

Αλλά και η κοινωνία, τα ελεύθερα επαγγέλματα, οι οργανώσεις των εργαζομένων, η εκκλησία, ο τύπος, τα εκπαιδευτικά ιδρύματα βρίσκονταν σε μια συμβιωτική σχέση μονόδρομης εξάρτησης από την πολιτική εξουσία και τους πόρους που διαχειρίζεται. Ο καθένας ανάλογα με τις προσβάσεις και την ισχύ των πολιτικών πατρώνων του αντλούσε και αντλεί μερίδιό απ' αυτούς τους πόρους.

Ακόμη και τον χώρο της εκπαίδευσης, κατεξοχήν χώρο έρευνας και διάλογου, η πολιτική εξουσία δημιούργησε ιεραρχικές σχέσεις. Η διοικητική και οικονομική αυτοτέλεια των πανεπιστημίων είναι περιορισμένη. Κέντρα έρευνας ή προγράμματα έρευνας εξασφαλίζουν οι κοινωνικοί πόροι εξουσίας πολλές φορές γιατί το αξίζουν, αλλά όχι μόνο γι' αυτό.

Ο αυταρχικός κρατισμός έχει και τη λειτουργία των πολιτικών κομμάτων. Τα αχρηγι-

κά κόμματα με μονοκρατική συγκεντρωτική ηγετική δομή, στα οποία η κατανομή εξουσιών έχει τη μορφή πυραμίδας, αποδείχθηκαν οι πιο αποτελεσματικές μορφές οργάνωσης στον αγώνα για την κατάκτηση της πολιτικής εξουσίας. Με τη συγκεντρωτική ενσωματωμένη εξουσία στα χέρια ενός επιτυχθέντα και η ενιαία έκφραση τους. Αποφεύγονται χρονοβόρες διαδικασίες διαλόγου, συμβιβασμοί και επικίνδυνες προγραμματικές αποσαφηνίσεις. Η σύνθεση επιτυχθέντων σύντομα με μονο-λογικές διαδικασίες, όπου η αναγκαία νομομοποίηση των αποφάσεων στηρίζεται στη χερσομαχική της ηγεσίας και το λαϊκίστικο λόγο. Το κόμμα διαμορφώνεται έτσι σε μηχανισμό κατάληξης και διαχείρισης της εξουσίας και όχι κοινωνική αλλαγή. Είναι το κέρσο οργάνω για τον αγώνα απόσπασης και αναδιανομής κρατικών πόρων. Ενα τέτοιο κόμμα, αχίμη του δόξατος στην υπέρ όλων μάχη για την κατάκτηση της κρατικής εξουσίας και την κεραιαία επί της κοινωνίας καταλαμβάνει ανώτερη ιεραρχική θέση, πολιτικά και κοινωνικά, από τις κοινωνικές επαγγελματικές ή άλλου είδους οργανώσεις και κοινωνικούς χώρους.

Ο προσανατολισμός των οργανώσεων αυτών, που άλλωστε πολύ συχνά ιδρύθηκαν από κομματικούς υπολογισμούς, προς τα κόμματα, η κομματικοποίηση δηλαδή των συνδικαλιστικών οργανώσεων, αλλά και γυναικείων κινήσεων, κινήσεων ειρήνης, πολιτιστικών προσπαθειών, τους αφαιρεί, σε δια-

Η λήψη αποφάσεων σε κεντρικό κρατικό επίπεδο για το σύνολο των προβλημάτων της κοινωνίας είναι πλέον αδύνατη. Η συνεχής αύξηση του όγκου των πληροφοριών που πρέπει να γίνουν αντικείμενο επεξεργασίας, αλλά και η διαφοροποίηση των πολιτικών, κοινωνικών, οικονομικών, επιστημονικών δραστηριοτήτων επιβάλλουν νέους τρόπους συντονισμού.

φορητικό βαθμό βέβαια, τη δυνατότητα να αποτελούν αυτόνομες πηγές αποφάσεων. Δεν είναι ο διάλογος υπό τις προϋποθέσεις αυτές το μέσο συντονισμού της κοινωνικής, οικονομικής και πολιτικής δράσης. Μέσο συντονισμού είναι η κομματική αχρηγική απόφαση. Τον τελευταίο λόγο έχει η εξουσία που απορρέει από την ιεραρχία.

Οι ιεραρχικές πολιτικές δομές καλλιεργήσαν βέβαια ανάλογες συμπεριφορές-στάσεις και αξίες. Στο πλαίσιο του ιεραρχικού τρόπου συντονισμού της συλλογικής προσπάθειας οι συμπεριφορές που είναι συμβατές είναι η υπακοή και η εξέγερση. Υπακοή επινευμένη ως κομματική ή ταξική υπακοή που οδηγεί στην απεμπόληση της ατομικής ευθύνης και τη μετάθεση της στα ιεραρχικά ανώτερα όργανα. Υπακοή που συνεπάγεται την έλλειψη αίσθησης ηθικής ευθύνης. Η εξέγερση είναι η κυρίαρχη δυνατότητα κρατικής στάσης και διαφοροποίησης, μια που άλλες μορφές έκφρασης διαφορικής γνώμης είτε απορρίπτονται στις μονο-λογικές διαδικασίες, είτε, όταν εκφράζονται, είναι πολιτικά μεμπτές ως προσπάθειες προσωπικής προβολής ή ως αντικειμενική υπονόμευση. Αλλά η εξέγερση οδηγεί απλώς σ' ένα εξαγιασμένο αυτοκατακτητικό και εξουσία στο κοινωνικο-πολιτικό περιβάλλον. Ούτε η δύναμη της προσωπικής γνώμης, ούτε το βάρος της συμβιβασμού και υποχωρήσεις, κυρίαρχα στοιχεία για την πραγματοποίηση ενός διαλόγου, αποτελούν στοιχεία που τμήα και προσωθεί η πολιτική μας κουλτούρα.

Η άσχημη στο διάλογο ως μέσο προσδιορισμού των όρων της αμοιβαίας αλληλεξάρτησης στο πλαίσιο των οικονομικών ή κοινωνικών σχέσεων έχει απορροφήσει. Έχει απορροφήσει ταυτόχρονα η καλλιέργεια δεξιοτήτων και ψυχικών στάσεων και νοσηροτήτων στο προσωπικό επίπεδο που υποβιβάζονται η συνειδητοποίηση και η συνείδηση. «Η πολιτική του τσαμπουκά» έχει οδηγήσει στον «πολιτή του τσαμπουκά».

Η εξέλιξη αυτή δεν είναι πηγαία. Η δεξιά ταυτίζει τον κρατισμό που χαρακτηρίζει την ελληνική κοινωνία με το σοσιαλιστικό και επιγράφεται την ευθύνη για τη σημερινή κατάσταση στο ΠΑΣΟΚ και την παραδοσιακή αριστερά. Αλλά ο κρατισμός είναι δημιούργημα της, είναι η στρατηγική που ακολουθήθηκε από τον περασμένο αιώνα για να ενισχυθεί το πελατειακό σύστημα και έτσι την πολιτική της δύναμη, για να ενισχύσει και να προωθήσει τα ε-

πιχειρηματικά συμφέροντα που τη στηρίζαν, για να ελέγξει την κοινωνία, να προλαμβάνει αντιδράσεις και να εξουσιάζει χωρίς περιορισμούς. Η οθωμανική παράδοση, η ανυπαρξία αστικής τάξης στην εποχή δημιουργίας του ελληνικού κράτους, η έλλειψη μιας κοινωνίας πολιτών με διαδικασίες επίλυσης κοινωνικών διαφορών, η ανάγκη ισχυρής κρατικής παρέμβασης για να αναπτυχθεί η οικονομία δημιουργήσαν τις εννοιακές συλλήψεις για να διαμορφωθεί ο ιδιότυπος ελληνικός αυταρχικός καταλιταϊστικός κρατισμός. Οηη του είναι το πελατειακό σύστημα και το κράτος παραχών. Αποτελεσμά του είναι η κοινωνία χωρίς κοινωνία πολιτών, το πολιτικό σύστημα χωρίς δυνατότητες συνείδησης και συμβιβασμού, άρα υποβαθμισμένη δημοκρατία. Συνεπεία του είναι η έλλειψη διαλογικών διαδικασιών στους βασικούς θεσμούς και κοινωνικούς χώρους (κόμματα, συνδικάτα, κοινωνικές οργανώσεις, επιστήμη), η αχρηγική αντιμετώπιση τους σε επίπεδο κοινότητας, η κεραιαία στα κρίσιμα επίπεδα του δημόσιου χώρου σχέσεων μονόδρομης εξάρτησης.

Ο εξουσιαστικός μονόλογος, οι μονο-λογικές διαδικασίες αποτελούσαν και αποτελούν με αυτές τις προϋποθέσεις το κυρίαρχο πρότυπο, την κυρίαρχη τεχνική καθοδήγησης της κοινωνίας. Η θεσμοθέτηση του κοινωνικού διαλόγου προϋποθέτει έναν άλλο τρόπο λειτουργίας της κοινωνίας. Τη συρροή του κράτους παραχών, την καταπολέμηση της πελατειακής πολιτικής, τη διαμόρφωση κομμάτων κοινωνικής αλλαγής και όχι νομής της

διεθνείς συγκαρίες σε βαθμό ώστε και η πολιτιστική πρόοδος στους κρατικούς πόρους δεν είναι επαρκής προϋπόθεση επιτυχίας.

Αλλά και η έντονη αντίδραση της κοινωνίας στην εξουσιαστική αντίθεση ζητημάτων που θα έπρεπε να ρυθμίζονται από τους ίδιους τους ενδιαφερόμενους καθιστούν το διάλογο, ως μέσο συντονισμού των συλλογικών δραστηριοτήτων, επιτακτική ανάγκη. Σε πολλές θεματικές περιοχές (παιδεία, ναυπηγική, χώρος της οικονομικής, κοινωνικής και εργατικής πολιτικής) αποκρυσταλλώνεται το αίτημα να διαμορφώνονται οι λύσεις ύστερα από ευρύτερο διάλογο και η χρήση των πόρων που ελέγχει ο κρατικός μηχανισμός να μην καθορίζεται μόνο σε συνεργασία με όσους έχουν πρόσβαση στην εξουσία.

Μόνο με τον κοινωνικό διάλογο μπορεί να επιτευχθεί:

- α. η λήψη υπόψη όλων των δεδομένων,
- β. η επιλογή βάσει των δεδομένων της στρατηγικής με το μέγιστο κοινωνικό όφελος και τη μεγαλύτερη κοινωνική συναίνεση,
- γ. η κινητοποίηση περισσότερων πόρων και ανθρώπων για την πραγματοποίηση των αποφάσεων.

- δ. η βιωσιμότητα των επιλογών και τέλος
- ε. η ισχυροποίηση της κοινωνίας, η δημιουργία άλλων πάλιν εξουσιών, η επέκταση της δημοκρατίας.

Ο διάλογος δεν είναι πάντα δυνατός. Οι κοινωνικές αντιθέσεις και αντιμετώπισης δεν θα πάψουν να υπάρχουν. Ιδίως σε περιόδους οικονομικής ύφεσης οι κοινωνικές ομάδες δεν είναι συνήθως πρόθυμες να δεχτούν περιορισμό των όσων θεωρούν «κεκτημένα δικαιώματα». Αλλά η ύπαρξη ενός θεσμοποιημένου κοινωνικού διαλόγου μπορεί ακόμη τότε να έχει δημιουργήσει στάσεις και συμπεριφορές, οι οποίες μπορούν να βοηθήσουν στην εξεύρεση λύσεων. Διαφορετική θα είναι η εξέλιξη των γεγονότων σε περίπτωση που αποτελεί βασική κοινωνική επιδίωξη η συνείδηση και όχι η αναπαύση.

Ψευδαισθήσεις κοινωνικού διαλόγου

Παρά την παραδοχή της αναγκαιότητας του κοινωνικού διαλόγου αυτό που προσφέρεται είναι περισσότερο ψευδαισθητικό διάλογο.

Ο υποψήθεμος «διάλογος για την παιδεία» ήθε στο τέλος σχεδόν του ακαδημαϊκού έτους. Η επιλογή του χρόνου δεν έγινε με σκοπό την αξιοποίηση των αποτελεσμάτων, αλλά την ελαττωποίηση των αντιδράσεων. Οι εταιρείοι του διαλόγου αντιμετωπίζονται κυρίως ως αντίπαλοι που πρέπει να εξουδετερωθούν. Πίσω από την πρόσοψη του διαλόγου κρυβόταν η αυταρχική μονο-λογική ρύθμιση που θα επιβληθεί με τη βοήθεια των κοινωβουλευτικών διαδικασιών.

Τα εξαγγελόμενα κατά καιρούς από τις πολιτικές ηγεσίες συμβόλαια με το λαό αφήνουν να αιωρείται η αίσθηση του διαλόγου. Κάθε συμβόλαιο όμως προϋποθέτει δύο αυτόνομες πηγές εξουσίας και βούλησης που έχοντας επαρκείς πληροφορίες δεσμεύονται εθελοντικά να υλοποιήσουν το περιεχόμενό του. Στην προκειμένη περίπτωση το συμβόλαιο με το λαό στην καλύτερη περίπτωση είναι μονόλογος προς το λαό, εξαγγελία υποσχέσεων που περισσότερο δεσμεύουν εκείνους που τις αναλαμβάνουν.

Ο όρος συμβόλαιο είναι άλλωστε παραπλανητικός, αφού η άλλη πλευρά (οι υποψήφιοι ψηφοφόροι) δεν έχουν επαρκείς πληροφορίες για να κρίνουν, ικανότητα κωφών σε περίπτωση αθέτησης του συμβολαίου και βέβαια καμιά δυνατότητα να διαπραγματευτούν. Ουσιαστικά το κατ' ανάγκη αόριστο ελογικό πρόγραμμα ωρασιοποιημένο ως συμβόλαιο με το λαό δεν μπορεί να υλοποιηθεί στην αναγκαίατητα για αυθεντικό, συνεχή, συγκεκριμένο, οργανωμένο θεσμικό κοινωνικό διάλογο.

Τέτοιου είδους «ψευδαισθητικές διαλόγους» δεν μπορούν να επιτύχουν από που υπάρχοντα. Δεν μπορούν να επιτύχουν συνείδηση ως προς τους στόχους, δέσμευση και αυτενέργεια για την υλοποίησή τους. Δεν μπορούν να επιτύχουν την υπέρβαση της κλειστής πολιτικής διαίρεσης σε δύο στρατόπεδα: θέματα στα οποία η υπέρβαση είναι ασίγη και δυνατή. Δεν μπορούν να οδηγήσουν στην απόληψη της κοινωνίας, στο ξεύραμα της αδιαφορίας.

κοινωνία του μονολόγου

Ειδικά στο πεδίο της οικονομικής, εργατικής και κοινωνικής πολιτικής ο κοινωνικός διάλογος χρειάζεται τόσο την πολιτική βούληση όσο και το κατάλληλο θεσμικό πλαίσιο για να υπάρξει. Ποικιλώνυμα όργανα όπως το Συμβούλιο Κοινωνικής και Οικονομικής Πολιτικής (ΣΚΟΠ) ή αργότερα το Εθνικό Συμβούλιο Ανάπτυξης και Προγραμματισμού (ΕΣΑΠ) δεν λειτουργήσαν μέχρι σήμερα παράλληλων μονολόγων. Κάθε συμμετέχων θεωρούσε επιβεβλημένο να εκθέσει και να επιμείνει στη δική του άποψη. Οι ομιλίες απευθύνονταν προς το κοινό και όχι προς τους συνομιλητές. Ζητούμενο δεν ήταν μια λύση, αλλά η μη υποχώρηση. Τοίτο γιατί ήταν φανερό ότι τον τελευταίο λόγο θα είχε η παρούσα στη σύζητηση αλλά σιωποσά κυβέρνηση. Η μέχη θα έπρεπε να δοθεί στα παρασκήνια. Στο προσκήνιο έπρεπε να παιχθεί το θέατρο της ταξικής συνέπειας.

2 **Ικανότητα αυτοδέμησης:** Κάθε πλευρά που συμμετέχει πρέπει να έχει τη δυνατότητα να συμβάλει αυτοδύναμα στην τήρηση των συμφωνιών που θα προκύπτουν μέσα από το διάλογο.

3 **Η σχέση των συμμετεχόντων** πρέπει να ορίζεται από τους ίδιους ως μόνιμη σχέση αλληλεξάρτησης και διαρκούς ανταλλαγής με κοινά, αλλά και ανταγωνιστικά συμφέροντα. Αισθάνονται εταίροι-ανταγωνιστές.

4 **Ο διάλογος** οδηγείται συνήθως σε αποτυχία, όταν υπάρχει μεγάλη ασυμμετρία διαπραγματευτικής ισχύος ή όταν μια από τις πλευρές είτε γιατί διαθέτει μονοπωλιακή δύναμη είτε γιατί μπορεί να χρησιμοποιήσει ειδικά μέσα πίεσης δεν είναι διαθεμένη σε διαπραγμάτευση. Για να αντιμετωπιστούν παρόμοιες καταστάσεις πρέπει ο κύκλος των συμμετεχόντων να εξασφαλίζει την ύπαρξη διαπραγματευτικής δύναμης και για τις δύο πλευρές. Πρέπει να εξασφαλίζει επίσης διαπραγμάτευση και με βάση γενικότερα κριτήρια που να αφορούν τις οικονομικές προοπτικές της χώρας, την ανάπτυξη, τα συμφέροντα των καταναλωτών και του κοινωνικού συνό-

5 **Το κράτος,** αν θέλει να βοηθήσει το διάλογο, πρέπει να δημιουργήσει το χώρο ελευθερίας από τον οποίο θα προκύπτουν τα θέματα του διαλόγου. Η διαπραγμάτευση θα είναι χωρίς επαύριο, αν κάθε λύση εξαρτάται από τη συνείδηση της πολιτείας. Όπως θα είναι επίσης χωρίς επαύριο, αν οι κοινωνικοί εταίροι λύνουν τα προβλήματα με το να επιβαρύνουν το κράτος ερήμην του με το κόστος των λύσεων.

Η θεσμική υποδομή που θα στηρίζει και εντός της οποίας θα διεξάγεται ο συνεχής, συγκεκριμένος, ουσιαστικός και αυθεντικός διάλογος ακόμη λείπει. Σε κάθε θεματική περιοχή και με βάση γενικότερα κριτήρια που να αφορούν τις οικονομικές προοπτικές της χώρας, την ανάπτυξη, τα συμφέροντα των κοινωνικών εταίρων-ανταγωνιστών στο

να αντιπροσωπευτικού χώρου και όχι σωματεία-σφραγίδες ή προέκταση κομματικών μηχανισμών από τους οποίους θα ελέγχονται με κομματικούς υπολογισμούς. Ζητούμενο δεν είναι ο διπλοισμός της πολιτικής εκπροσώπησης, αλλά η αυθεντική κοινωνική εκπροσώπηση.

6 **Η σχέση των συμμετεχόντων** πρέπει να ορίζεται από τους ίδιους ως μόνιμη σχέση αλληλεξάρτησης και διαρκούς ανταλλαγής με κοινά, αλλά και ανταγωνιστικά συμφέροντα. Αισθάνονται εταίροι-ανταγωνιστές.

7 **Ο διάλογος** οδηγείται συνήθως σε αποτυχία, όταν υπάρχει μεγάλη ασυμμετρία διαπραγματευτικής ισχύος ή όταν μια από τις πλευρές είτε γιατί διαθέτει μονοπωλιακή δύναμη είτε γιατί μπορεί να χρησιμοποιήσει ειδικά μέσα πίεσης δεν είναι διαθεμένη σε διαπραγμάτευση. Για να αντιμετωπιστούν παρόμοιες καταστάσεις πρέπει ο κύκλος των συμμετεχόντων να εξασφαλίζει την ύπαρξη διαπραγματευτικής δύναμης και για τις δύο πλευρές. Πρέπει να εξασφαλίζει επίσης διαπραγμάτευση και με βάση γενικότερα κριτήρια που να αφορούν τις οικονομικές προοπτικές της χώρας, την ανάπτυξη, τα συμφέροντα των καταναλωτών και του κοινωνικού συνό-

λου. Ο συνεχειακός κατακεραματισμός είναι μια από τις αφηρημένες παραμέτρους για την προώθηση του κοινωνικού διαλόγου. Ενδύναμωμένη η νοσηροφία της επιδίωξης ειδικών ρυθμίσεων σε ειδική συναλλαγή με το κράτος και της ανενδοίαστης χρήσης των όποιων όπλων -εποχή από την εργασία, απεργία, καθυστέρηση της προσφοράς εργασίας - παρά το κόστος, το οποίο έχουν για τους καταναλωτές και το κοινωνικό σύνολο. Επιδίωξη πρέπει να είναι η οργάνωση του διαλόγου με τρόπο ώστε να περιορίζει τη συνεχειακή, δηλαδή την ιδιότυπη και αδιάφορη ως προς την επίπτωση για το κοινωνικό σύνολο, τοποθέτηση των προβλημάτων.

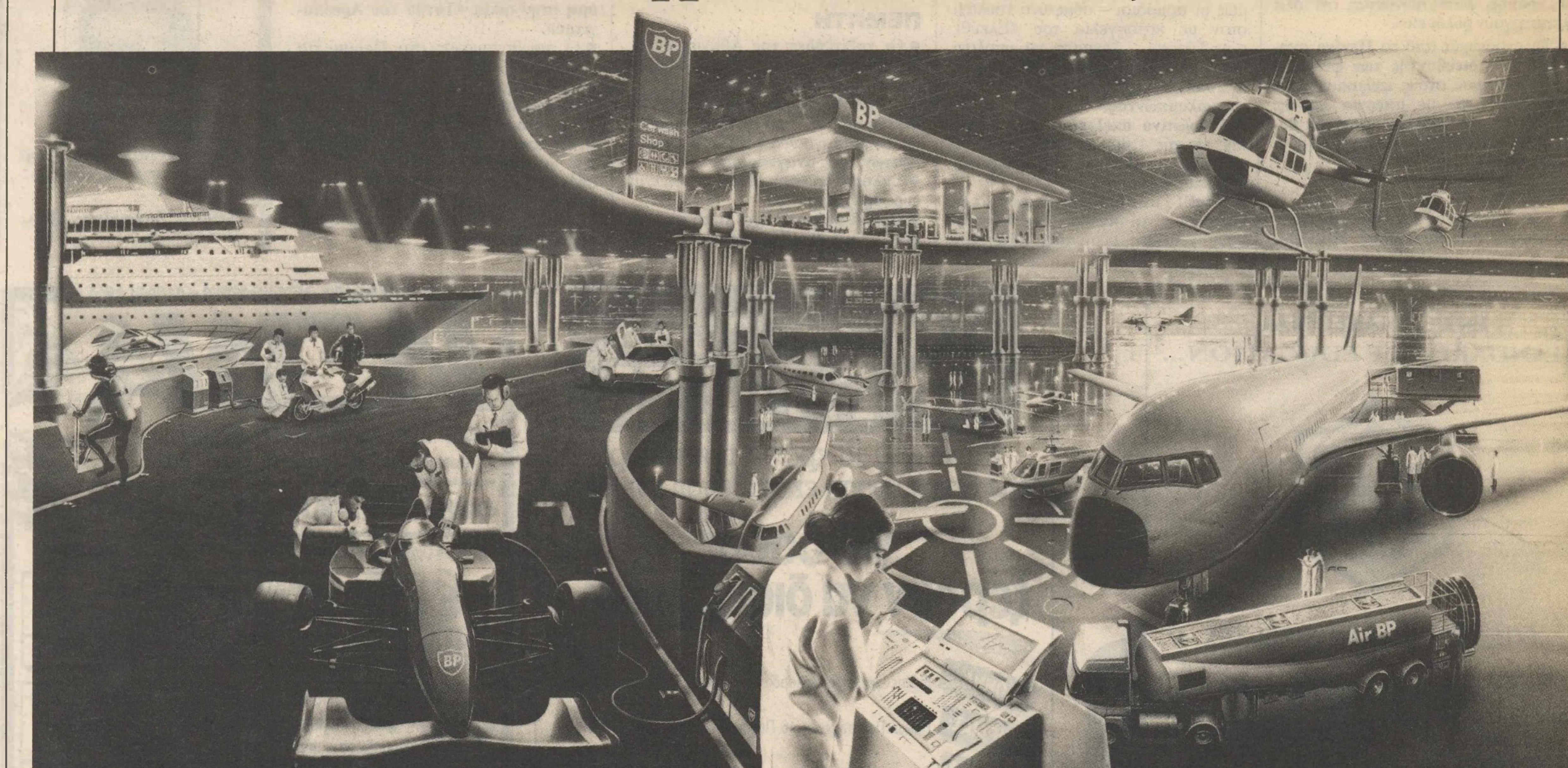
8 **Το κράτος,** αν θέλει να βοηθήσει το διάλογο, πρέπει να δημιουργήσει το χώρο ελευθερίας από τον οποίο θα προκύπτουν τα θέματα του διαλόγου. Η διαπραγμάτευση θα είναι χωρίς επαύριο, αν κάθε λύση εξαρτάται από τη συνείδηση της πολιτείας. Όπως θα είναι επίσης χωρίς επαύριο, αν οι κοινωνικοί εταίροι λύνουν τα προβλήματα με το να επιβαρύνουν το κράτος ερήμην του με το κόστος των λύσεων.

Η θεσμική υποδομή που θα στηρίζει και εντός της οποίας θα διεξάγεται ο συνεχής, συγκεκριμένος, ουσιαστικός και αυθεντικός διάλογος ακόμη λείπει. Σε κάθε θεματική περιοχή και με βάση γενικότερα κριτήρια που να αφορούν τις οικονομικές προοπτικές της χώρας, την ανάπτυξη, τα συμφέροντα των κοινωνικών εταίρων-ανταγωνιστών στο

επίπεδο της επιχείρησης, του κλάδου ή και το εθνικό επίπεδο σε διαδικασία συνεχούς συνεννόησης με τη δημιουργία ανάλογων θεσμών. Ο διάλογος αυτός μπορεί να εστιάζεται στη φάση της έρευνας των παραμέτρων των προβλημάτων, της διαμόρφωσης στρατηγικών για την επίλυση των προβλημάτων, αλλά και να αφορά τη διαπραγμάτευση για την κατανομή κόστους και οφέλους από τις εναλλακτικές στρατηγικές. Η συλλογική αυτονομία και ο θεσμικός των συλλογικών διαπραγματεύσεων μπορούν να αποτελέσουν τη θεσμική υποδομή για το διάλογο στο στάδιο αυτό. Η λειτουργία του Οργανισμού Μεσοάμβης και Διατηρήσης, η πραγματοποίηση του Ινστιτούτου Εργασίας σε τριετή βάση και το Ινστιτούτο Υγιεινής και Ασφάλειας της Εργασίας σε διετή βάση είναι μερικοί θεσμικοί που μπορούν να πραγματοποιήσουν τον κοινωνικό διάλογο.

Η ανάπτυξη θεσμών για μόνιμο και αυθεντικό κοινωνικό διάλογο συμβαδίζει με τον περιορισμό της αυταρχικής πελατειακής πολιτικής. Συνεπάγεται μεγαλύτερη ευθύνη για τις κοινωνικές, επαγγελματικές, πολιτιστικές οργανώσεις, δηλαδή για τις συλλογικές εκφράσεις της κοινωνίας των πολιτών. Στη φυσική, ψυχολογική και ιδεολογική βάση της δημοκρατίας του τσαμπουκά η κοινωνία οφείλει να αναπτύξει θεσμούς και πρακτικές που να αναδεικνύουν την αντιμετώπιση των επιχειρημάτων, την πειθώ, τη δημοσιότητα και τη σύνθεση των απόψεων.

Η ποιότητα έχει το δικό της κόσμο...

...με τις δικές του ιδιαίτερες απαιτήσεις.

Για εμάς στην BP, ποιοτικά σημαίνει να προσφέρουμε τα μοναδικά καύσιμα στην αγορά που περιέχουν το αντηρητικό πρόσθετο DPA, για καθαρότερη καύση και βελτιωμένη απόδοση του κινητήρα.

Ποιότητα σημαίνει όμορφα και άρτια εξοπλισμένα πρατήρια σε κάθε γωνιά της Ελλάδας. ...και, πάνω από όλα, ποιότητα σημαίνει να προσπαθούμε να εξυπηρετούμε τους πελάτες μας γρήγορα, ευγενικά και με πραγματικό ενδιαφέρον για τις ανάγκες τους. Αυτός είναι ο κόσμος ποιότητας της BP. Ο δικός σας.

